

МИСИЈА БИБЛИОТЕКЕ
У ОБРАЗОВАЊУ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ“
КРАЉЕВО

2024.

МИСИЈА БИБЛИОТЕКЕ У ОБРАЗОВАЊУ

Зборник радова

Уредник
КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

ЖИЧКИ САБОР БИБЛИОТЕКАРА 2024
Краљево 7, 8. и 9. октобар 2024.

Организатор
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ КРАЉЕВО

Програмски одбор
ДОБРИЛА БЕГЕНИШИЋ
ГОРАН ТРАИЛОВИЋ
КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

НЕГОСАВА СТЈЕПАНОВИЋ

УДК 027.52:021.2(497.6)

Јавна установа Народна библиотека
и музејска збирка Зворник (Република Српска)

ЖЕЉКО НИКОЛИЋ

Јавна установа Народна библиотека и музејска збирка Зворник
(Република Српска)

maticnasluzbanbz@gmail.com

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА ЗВОРНИК У СЛУЖБИ ОБРАЗОВАЊА

САЖЕТАК | Улога библиотека у интеграцији формалног и неформалног образовања, са нагласком на значај библиотечких услуга је кључна у савременом образовном окружењу. Библиотеке играју виталну улогу у промоцији доживотног учења и развоја компетенција које превазилазе оквире традиционалних образовних институција. Истражујући различите приступе и стратегије, рад анализира како библиотеке могу да подрже формално образовање кроз сарадњу са образовним институцијама што укључује пружање приступа богатим едукативним ресурсима, развој информационе писмености, подршку истраживању, као и организацију курсева и радионица које допуњују наставни план и програм. У сегменту неформалног образовања, библиотеке доприносе образовању кроз разноврсне програме и активности. Ово обухвата радионице за развој вјештина, културне и умјетничке догађаје, клубове читалаца, и подршку за онлајн учење и самостално истраживање. Рад приказује примјер Јавне установе Народне библиотеке и музејске збирке Зворник и интеграцију њених активности у формално и неформално образовање што значајно доприноси изградњи знања и вјештина неопходних за лични и професионални развој појединаца у друштву.

КЉУЧНЕ РИЈЕЧИ | библиотека, библиотечке услуге, интеграција, неформално образовање, формално образовање

УВОД

Библиотеке су одувijek представљале централне тачке за приступ информацијама и знању у друштву. Са корјенима у древним цивилизацијама, када су биле чувари рукописа и научних радова, библиотеке су еволуирале у модерне информационе центре који подржавају широк спектар образовних активности. У савременом добу, њихова улога се проширила и обухвата како формално, тако и неформално образовање, чиме постају кључни актери у промоцији доживотног учења и развоја компетенција потребних за успјешан живот у 21. вијеку.

Главни циљ народне библиотеке јесте задовољавање образовних, информационих и културних потреба становника укључујући и провођење слободног времена, те изградњу демократског друштва. Дакле развој појединца као особе и друштва као скупа таквих изграђених личности.¹ Један од задатака јавне библиотеке јесте омогућавање приступа широком спектру информација и идеја без цензуре, подржавајући формално и неформално образовање на свим нивоима као и цјеложивотно учење, а тиме и континуирану, добровољну и самосталну потрагу за знањем свим људима у свим њиховим фазама живота.²

Задаци јавне библиотеке када је ријеч о образовању су:

- Јавна библиотека олакшава неформално самообразовање свих људи у заједници.
- Обогаћује и даље развија поља која корисници највише користе за самообразовање.
- Задовољава информационе потребе свих својих корисника.
- Креира и даље развија читалачке навике својих корисника.
- Подржава образовне и културне иницијативе других институција и успоставља сарадњу са њима.
- Подстиче здраву рекреацију и конструктивно коришћење слободног времена.
- Свим својим корисницима пружа прилику за континуирано образовање, могућност да прате напредак у свим областима знања и подржава

¹ Илија Пејић, „Народне књижнице: потпора формалном и неформалном образовању – високо образовање”, *Радови Завода за знанственоистраживачки и умјетнички рад у Бјеловару* 3 (2009): 97-112.

² ИФЛА/УНЕСКО. Манифест за јавне библиотеке 2022. године, преузето 1. 7. 2024. године, доступно на: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2228/1/ifla-unesco-public-library-manifesto-2022-sr.pdf>.

слободу изражавања и развијања конструктивног критичког става према разним питањима.³

Традиционално образовање корисника народних библиотека треба стручно и сукцесивно да буде усмјеравано, како би их подстицали и едуковали у правцу потпуног овладавања модерном информацијском писменошћу. На библиотечким стручњацима у народним библиотекама је одговорност стручно-информативне, психолошке, педагошке и економске природе како би контакти са различитим структурама корисника резултирали културном сензибилизацијом јавности, информационим реформама, оствареном културом читања и осталог (додатног) кумулирања и конституисања знања јединке, групе, територијално усмјерене популације.⁴

Формално образовање, које укључује структуриране програме и наставне планове у школама и универзитетима, често зависи од ресурса које библиотеке пружају. Ово укључује приступ едукативним материјалима, електронским базама података, као и просторима за студирање и истраживање. Библиотекари, као стручњаци за управљање информацијама, играју кључну улогу у подучавању информационе писмености, помажући ученицима и студентима да ефективно проналазе, процењују и користе информације.

С друге стране, неформално образовање, које обухвата све облике учења ван традиционалног образовног система, такође добија значајну подршку од библиотека. Радионице за развој вјештина, клубови читалаца, културни догађаји и приступ дигиталним ресурсима само су неки од начина на које библиотеке подржавају лични и професионални развој појединаца. Ове активности доприносе изградњи заједница учења и промовишу културу доживотног учења.

УЛОГА БИБЛИОТЕКЕ У ФОРМАЛНОМ ОБРАЗОВАЊУ

У савременом друштву, библиотеке представљају незамјенљиве установе унутар образовног система, пружајући кључну подршку формалном образовању. Формално образовање ослања се на библиотеке као извор знања, информација и образовних ресурса. Од најранијих школских дана до високообразовних

³ Гордана Станчић, „Библиотеке у образовању: између корисника и знања”, *Библиошкарска Српска: Часопис из области библиошкарства и библиотечко-информационе дјелатности* Година VIII, број 8 (2018): 290-304.

⁴ Анђелка Мартиновић, „Приступ образовању корисника у народној библиотеци”, *Васиљшање и образовање: часопис за педагошку теорију и праксу* 2 (2010): 49-65.

институција, библиотеке служе као централна мјеста за учење, истраживање и развој академских вештина.

Приспун образовним ресурсима. Библиотеке обезбеђују приступ разноврсним едукативним материјалима који су од суштинског значаја за ученике и студенте. Ово укључује књиге, научне часописе, електронске базе података, мулти-медијалне ресурсе и дигиталне библиотеке. Ови ресурси омогућавају ученицима да прошире своје знање изван онога што је обухваћено наставним планом и програмом, подстичући их на додатно истраживање и самостално учење. Библиотеке сарађују са образовним институцијама како би обезбједиле потребне материјале као и да им потребни материјали буду доступни у довољним количинама и различитим форматима.

Развој информационе писмености. Једна од кључних улога библиотека у формалном образовању је развој информационе писмености међу ученицима и студентима. Информациона писменост обухвата вјештине неопходне за ефективно проналажење, процјену и коришћење информација. Библиотекари организују радионице и курсеве који помажу ученицима да развију критичко размишљање и вјештине истраживања. Ове активности су од суштинског значаја у ери дигитализације, гдје је способност селекције релевантних и поузданих информација кључна за академски успех и професионални развој.

Подршка настави и истраживању. Библиотеке активно подржавају наставнике и истраживаче у њиховом раду. Пружање приступа специјализованим базама података, референтним материјалима и алатима за истраживање омогућава наставницима и студентима да спроведу квалитетна истраживања. Библиотекари сарађују са наставницима на развоју наставних планова пружајући савјете о коришћењу информационих ресурса и алата за истраживање. Ова подршка је посебно важна за напредне нивое образовања, гдје су квалитетни ресурси и адекватна методологија од кључног значаја за успјешност истраживачких пројеката.

Промоција доживотног учења. Иако је фокус на формалном образовању, библиотеке такође играју виталну улогу у промоцији доживотног учења. Кроз разноврсне програме, радионице и културне активности, библиотеке подстичу сталну радозналост и жељу за учењем међу ученицима и студентима али и свим осталим старосним категоријама становника. Ово је посебно важно у данашњем свијету који се брзо мијења где су континуирано учење и адаптација кључни за професионални и лични успјех.

ПРИМЈЕР ПОДРШКЕ ЈУ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ И МУЗЕЈСКЕ ЗБИРКЕ ЗВОРНИК ФОРМАЛНОМ ОБРАЗОВАЊУ

ЈУ Народна библиотека и музејска збирка Зворник (у даљем тексту НБЗ) у претходном периоду реализовала је многе активности са циљем да обогати образовни процес и подстакне читање и учење међу ученицима, али и заједнице у цјелини. На простору града Зворника библиотека има одличну сарадњу са шест основних школа и њиховим подручним одјељењима, двије средње школе и вртићем, реализујући у њима више од 150 различитих активности током календарске године.

Радионице. НБЗ је стекла значајну препознатљивост међу учесницима васпитно-образовног процеса захваљујући успјешној реализацији бројних радионица које обухватају разноврсне теме и садржаје. Ове радионице не само да доприносе развоју вјештина и знања ученика већ промовишу културу учења и подстичу креативност и иновације. У свим школама и вртићима на подручју града Зворника НБЗ током једне године одржи више од 100 различитих радионица. Тема радионице најчешће се веже за одређене значајне датуме (Међународни дан писмености, Међународни дан књиге, Европски дан језика, Дан словенске писмености и културе...). Међутим, кроз готово свакодневну реализацију едукативних садржаја, запослени у НБЗ ослушкују жеље дјецe и интересовање ученика те осмишљавају радионице са темама које они желе („Радост пријатељства“, „Чаробна јесен златних боја“, „Са књигама кроз чудесни свијет око нас“..).

Изложбе. Изложбе које организује НБЗ играју значајну улогу у промоцији културе, образовања и доживотног учења. Ове активности омогућавају НБЗ да представи разноврсне садржаје, подстакне интересовање за различите теме и привуче широк спектар корисника. Неке од изложби су: „Марко Марковић – од књижевника до Солунца“, „Први свјетски рат у српској историји и књижевности“, „...И у часу бујне среће и кад туга уздах спрема...“, „Дучић: Ријечи које живе“, „Путевима српског језика и писма“, „Зворнички Страдивари“..

Квизови. Како би ученици провјерили своје знање стечено током формалног образовања али и научили нешто ново, НБЗ је креирала и реализовала велики број квизова у основним и средњим школама. Неки од тих су „Слагалица“, „Ђирило и Методије – утемељивачи словенске писмености“, „Имам право да знам своје право“, „Све(знањем) о Зворнику“..

Предавања. С обзиром на специфичности смјерова НБЗ је своје активности прилагодила и интересовањима ученика средње школе. Тако смо за будуће техничаре електроенергетике, организовали предавања „Никола Тесла:

Изуми који су обликовали будућност, које је имало динамичан ток гдје су ученицима представљени различити садржаји: занимљивости о теми, видео-презентација, 3Д снимци Теслиних изума, виртуелни обилазак Музеја Николе Тесле, квиз... Предавања „Бонтон на интернету” организовали смо за ученике смјера техничар рачунарства.

Реализација пројеката. Употпуњујући формално образовање, школе су биле и мјесто имплементације пројеката у реализацији НБЗ. Кроз реализацију великог броја пројеката ученици су упознали значајне личности поријеклом из Зворника (пројекат „Марко Марковић – од књижевника до Солунца” посвећен најзначајнијем завичајном писцу, пријатељу Иве Андрића, затим „Шест деценија од смрти зворничког Страдиварија”, посвећен Николи Васићу, најпознатијем свјетском градитељу виолина између два свјетска рата, пројекат „Зворнички коријени Капиталине Ерић” посвећен глумици Југословенског народног позоришта, пројекат „Зворнички почеци Софке Николић” посвећен умјетници Софки Николић...).

Обављање практичне наставе. Ученици Средњошколског центра „Петар Кочић”, смјер туристички техничари, у школској 2022/2023. и 2023/2024. години обављали су практичну наставу у нашој установи. Ова активност се показала врло корисном и за ученике и за НБЗ. Наиме, ученици, будући туристички техничари, кроз истраживачки рад су прикупљали књиге и некњижну грађу (рукописе, фотографије, географске карте и сл.) што је остало у завичајном фонду НБЗ као трајна вриједност. Истраживачким радом су стекли и нова сазнања о Зворнику, која су током обављања практичне наставе имали прилику да пренесу посјетиоцима Библиотеке и музејске збирке Зворник. Практична настава у НБЗ представља још један примјер успјешне сарадње између образовне и културне установе.

УЛОГА БИБЛИОТЕКЕ У НЕФОРМАЛНОМ ОБРАЗОВАЊУ

Улога библиотека у неформалном образовању постаје све значајнија у савременом друштву, гдје је потреба за доживотним учењем и непрестаним развојем вјештина и знања све израженија. Неформално образовање обухвата све оне активности које се одвијају изван формалног образовног система, укључујући самостално учење, радионице, курсеве, културне и умјетничке програме, као и различите облике онлајн образовања.

Приспјуд разноврсним ресурсима. Библиотеке пружају приступ широком спектру ресурса који подстичу неформално образовање. Ово укључује

књиге, часописе, електронске базе података, мултимедијалне материјале, као и приступ интернету и дигиталним библиотекама. Ови ресурси омогућавају појединцима да самостално истражују различите теме од интереса, развијају нове вјештине и стичу нова знања ван формалног образовног оквира. Библиотеке често организују изложбе књига које су посебно намијењене за одређене групе корисника, као што су дјеца, млади, одрасли, или професионалци који желе да се усавршавају.

Образовни програми и радионице. Библиотеке организују разноврсне образовне програме и радионице које подржавају неформално образовање. Ови програми могу обухватати курсеве језика, радионице за развој дигиталних вјештина, креативне радионице, предавања и семинаре на различите теме и друге сличне активности. Библиотеке такође реализују програме за различите старосне групе, од дјеце и младих до одраслих и старијих особа, омогућавајући свима да уче и развијају се у складу са својим интересима и потребама.

Подршка за самоучење. Библиотеке играју кључну улогу у подршци самоучењу, пружајући простор и ресурсе за самостално истраживање и учење. Многе библиотеке имају посебне просторе опремљене рачунарима, интернетом и мултимедијалним садржајима који омогућавају корисницима да самостално уче и развијају своје вјештине. Такође, библиотекари су доступни да пруже савјете и подршку корисницима у проналажењу релевантних информација и материјала, што је посебно важно за оне који немају формалну обуку у претраживању и коришћењу информација.

Културне и умјетничке активности. Библиотеке су често домаћини културних и умјетничких активности које доприносе неформалном образовању. Изложбе, књижевне вечери, позоришне представе, концерти и пројекције филмова су активности које пружају могућност за учење кроз искуство, подстичући креативност и културну свијест међу корисницима. Библиотеке такође сарађују са локалним умјетницима и културним организацијама како би обогатиле своје програме и пружиле корисницима разноврсне и инспиративне садржаје.

Онлајн учење и дигиталне платформе. Са развојем технологије, библиотеке су све више укључене у подршку онлајн учењу и коришћењу дигиталних платформи. Многе библиотеке пружају приступ е-књигама, онлајн курсевима, вебинарима и другим дигиталним ресурсима који омогућавају корисницима да уче када и где им то одговара. Ово је посебно значајно за оне који имају ограничен приступ традиционалним образовним установама због географских, финансијских или других ограничења.

ПРИМЈЕР ПОДРШКЕ ЈУ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ И МУЗЕЈСКЕ ЗБИРКЕ ЗВОРНИК НЕФОРМАЛНОМ ОБРАЗОВАЊУ

НБЗ представља неизоставан дио образовне и културне инфраструктуре града, пружајући значајну подршку неформалном образовању. Ова институција игра кључну улогу у подстицању учења кроз различите активности и програме који обogaђују знања и искуства за све генерације у заједници. Неке од значајних неформалних облика јесте курс програмирања и роботике током лета и традиционалне радионице „Зимске радости“ током зиме.

Курс програмирања и роботике „Програмирај са нама“ организује се током лета већ четврту годину заредом. Првобитном реализацијом пројекта „Дигитални грађанин“ у оквиру којег је НБЗ добила значајну програмерску опрему организовано је преко 50 различитих радионица. Међутим, свој образовни циљ НБЗ наставила је након завршетка пројекта. Добијена опрема (20 микробитова, 5 босон сецова, 3Д штампач те 3 меквин робота) искоришћена је за више од 100 различитих радионица у оквиру курсева за све узрасте корисника. Полазницима курса посебно је било занимљиво што су на курсу могли да програмирају практичне примјере (термометар, мјерач нагиба терена, аларм...) што је допринјело развоју њихове креативности и обогатило њихово искуство. С обзиром на велику заинтересованост радионице су се одржавале и онлајн, путем апликације Зум. Ове активности могу стимулисати интересовање за информатичке науке и технологију, али и цјеложивотно учење и одабир будућег позива. Свим полазницима курса уручени су сертификати и захвалнице на учешћу у курсу, а њихове радове НБЗ је представила путем изложбе у оквиру информатичког кутка у библиотеци.

У оквиру радионица „Зимске радости“, које већ осму годину организује НБЗ у мјесецу јануару, током зимског распуста, учесници на забавно-едукативан начин стичу знања о књижевности, историји, умјетности, о знаменитим личностима, појавама... Циљ радионица „Зимске радости“ је проширење знања и развој тимског духа код учесника. Поред тога, радионице имају за циљ да подстакну креативност, промовишу радозналост, и пруже дјеци прилику да кроз различите активности (видео-презентације, практични примјери, читање књига, квизови и креативни рад) стекну нове вјештине и знања у забавном и подстицајном окружењу. Током ове манифестације на радионицама буде више од 30-оро дјеце сваког дана.

Увидјевши све већу присутност и заинтересованост дјеце за неформалне облике учења и образовања, НБЗ је основала Клуб младих читалаца. У клубу, кроз разноврсне активности и догађаје, развија се критичко размишљање, обogaђује

рјечник, побољшавају комуникацијске вјештине и подстиче креативност и машта младих читалаца. Циљ Клуба јесте да чланови на креативан и забаван начин стичу нова сазнања, те да кроз различите активности развију тимски дух. Оно што дјецу највише подстиче да учествују у реализацији радионица НБЗ јесте што теме за будућа дружења бирају сами уз одређене сугестије библиотекара. Овакав приступ подстиче дјецу да сама истражују теме, слободно износе и размјењују међусобно мишљења што доприноси опуштенијој атмосфери него што је у школи, гдје постоји наставни план и програм. НБЗ поред радионица организује и тематска предавања, изложбе, гостовања писаца...

ЗАКЉУЧАК

Наведени садржаји доприносе општем информисању и образовању, поспјешују развијање доживотног учења и стварања активних читалаца што је основна мисија и визија библиотека. Библиотеке, нудећи овакав контекст, играју кључну улогу у културном и образовном животу заједнице. Подршка кроз те активности не само што јача везе између људи и њихове културне баштине, већ и омогућава појединцима да напредују у личном и професионалном смислу. Као такве, библиотеке не само да чувају знање, већ и обликују будућност кроз подршку и непрекидан развој својих корисника.

ЛИТЕРАТУРА

1. ИФЛА/УНЕСКО. Манифест за јавне библиотеке 2022. године. Приступ 1. 7. 2024. Доступно на: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2228/1/ifla-unesco-public-library-manifesto-2022-sr.pdf>.
2. Мартиновић, Анђелка. „Приступ образовању корисника у народној библиотеци”. *Васпийање и образовање, часопис за педагошку теорију и праксу* 2 (2010): 49-65.
3. Пејић, Илија. „Народне књижнице: потпора формалном и неформалном образовању - високо образовање”. *Радови Завода за знанственоистраживачки и умјетнички рад у Бјеловару* 3(2009): 97-112.
4. Станчић, Гордана. „Библиотеке у образовању: између корисника и знања”. *Библиошкекарство Српске: Часопис из области библиошкекарства и библиотечно-информационе дјелатности* Година VIII, број 8 (2018): 290-304.

NEGOSAVA STJEPANOVIĆ
ŽELJKO NIKOLIĆ
maticnasluzbanbz@gmail.com
Public Library and Museum Collection Zvornik
(The Republic of Srpska)

PUBLIC LIBRARY ZVORNIK IN THE SERVICE OF KNOWLEDGE

SUMMARY | The role of libraries in the integration of formal and informal education, with an emphasis on the importance of library services, is key in a modern educational environment. Libraries play a crucial role in the promotion of life-long learning and the development of competencies that surpass the limitations of traditional educational institutions. By exploring different approaches and strategies, this paper analyzes how libraries can support formal education through cooperation with educational institutions which includes providing access to rich educational resources, the development of computer literacy, research support, as well as the organization of courses and workshops that supplement the educational curriculum and program. In the informal education segment, libraries contribute to education through various programs and activities. This encompasses skill development workshops, cultural and art events, reading clubs, and the support for online learning and independent research. The paper presents the example of the Public Library and Museum Collection of Zvornik as well as the integration of its activities into formal and informal education which significantly contributes to the build-up of knowledge and education necessary for personal and professional development of individuals in the society.

KEY WORDS | library, library services, integration, informal education, formal education

НЕГОСАВА СТИЕПАНОВИЧ
ЖЕЛЬКО НИКОЛИЧ
maticnaslužbanbz@gmail.com

Государственное учреждение Народная библиотека и музейная коллекция, г.
Зворник
(Республика Сербская)

НАРОДНАЯ БИБЛИОТЕКА ЗВОРНИК НА СЛУЖБЕ ОБРАЗОВАНИЯ

РЕЗЮМЕ | Роль библиотек в интеграции формального и неформального образования, с акцентом на важность библиотечных услуг, имеет решающее значение в современной образовательной среде. Библиотеки играют жизненно важную роль в продвижении обучения на протяжении всей жизни и развитии компетенций, выходящих за рамки традиционных образовательных учреждений. В работе исследуются и анализируются различные подходы и стратегии, как библиотеки могут поддерживать формальное образование посредством сотрудничества с образовательными учреждениями, что включает предоставление доступа к богатым образовательным ресурсам, развитие информационной грамотности, поддержку исследований, а также организацию курсов и семинаров, дополняющих учебную программу. Что касается неформального образования, библиотеки вносят свой вклад в образование посредством различных программ и мероприятий. Под эти подразумеваем семинары по развитию навыков, культурные и художественные мероприятия, книжные клубы, а также поддержку онлайн-обучению и независимые исследования. На примере публичного учреждения Народной библиотеки и музейной коллекции города Зворник в работе показана интеграция библиотечной деятельности в формальное и неформальное образование, что существенно способствует формированию знаний и навыков, необходимых для личностного и профессионального развития человека в обществе.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | библиотека, библиотечные услуги, интеграция, неформальное образование, формальное образование